

Sag C-90/22**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

10. februar 2022

Forelæggende ret:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauen)

Afgørelse af:

10. februar 2022

Appellant:

»Gjensidige« ADB

De andre parter:

»Rhenus Logistics« UAB

»ACC Distribution« UAB

Hovedsagens genstand

Sagsøger, »Gjensidige« ADB, har fremsat et erstatningskrav ved subrogation over for sagsøgte (anden part i kassationssagen), »Rhenus Logistics« UAB.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel forelæggelse

Kassationsappellen vedrører regelgrundlaget, der har betydning for retsvirkningen af en værnetingsaftale, som er indgået mellem to parter i forbindelse med en aftale om international godsbefordring, for så vidt angår bedømmelsen af dels kompetencen for den ret, der behandler tvisten i relation til aftalen, dels retsvirkningen, når litis pendens-reglerne tilsidesættes. Problemstillingen, der er opstået under sagen med hensyn til spørgsmålet om medlemsstaternes retters kompetence, når de behandler en sådan tvist, er omfattet af anvendelsesområdet for Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (herefter »forordning nr. 1215/2012«) og

konventionen om fragtaftaler ved international godsbefordring ad landevej (1956) (herefter »CMR-konventionen«).

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 71 i forordning nr. 1215/2012, henset til dennes artikel 25, 29 og 31 og 21. og 22. betragtning til forordningen, fortolkes således, at førstnævnte bestemmelse giver mulighed for, at CMR-konventionens artikel 31 tillige finder anvendelse i sager, hvor en tvist, der falder inden for anvendelsesområdet for begge disse retsakter, er omfattet af en værnetingsaftale?
2. Skal artikel 45, stk. 1, litra e), nr. ii), i forordning nr. 1215/2012, henset til lovgivers intention om at øge beskyttelsen af værnetingsaftaler i Den Europæiske Union, fortolkes udvidende, således at bestemmelsen ikke alene omfatter forordningens kapitel II, afdeling 6, men tillige dette kapitels afdeling 7?
3. Skal begrebet »grundlæggende retsprincipper« som omhandlet i forordning nr. 1215/2012 på grundlag af en bedømmelse af de konkrete faktiske omstændigheder og de relevante retsvirkninger fortolkes således, at det finder anvendelse på begrundelsen for en beslutning om ikke at anerkende en retsafgørelse, der er truffet i en anden medlemsstat, når anvendelsen af en specialiseret konvention som CMR-konventionen, medfører en retsstilling, hvor værnetingsaftalen og aftalen om lovvalg ikke begge er iagttaget i den pågældende sag?

Anvendte bestemmelser i EU- lovgivningen og international privatret samt anvendt retspraksis fra Domstolen

21. og 22. betragtning til forordning nr. 1215/2012 samt dennes artikel 25, 29, 31, 45 og 71; CMR-konventionens artikel 31 og 41.

Dom af 9. december 2003, Gasser, C-116/02, domskonklusionens punkt 2; dom af 28. april 2009, Apostilides, C-420/07, præmis 58; dom af 4. maj 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, præmis 48, 49 og 51; dom af 19. december 2013, Nipponkoa Insurance Co. (Europe), C-452/12, præmis 40, 42 og 44; dom af 4. september 2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, domskonklusionens anden præmis; dom af 23. oktober 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, præmis 49; dom af 16. juli 2015, Diageo Brands, C-681/13, domskonklusionens præmis 39 og punkt 1; forslag til afgørelse fra generaladvokat Bot af 6. september 2018 i Liberato-sagen, C-386/17, punkt 74 til 90 og 94; dom af 16. januar 2019, Liberato, C-386/17, domskonklusionen.

Kort redegørelse for de faktiske omstændigheder og tvisten i hovedsagen

- 1 Kunden, »ACC Distribution« UAB, og transportøren, »Rhenus Logistics« UAB, indgik en aftale om transportydelser (herefter »transportaftalen«) vedrørende fragt af et parti computerudstyr fra Nederlandene til Litauen. »Rhenus Logistics« UAB stod ikke selv for fragten af partiet, der blev foretaget af det polske selskab »Kark-Trans« PPHU. Natten mellem den 23. og 24. januar 2017 blev en del af det pågældende parti (5 155 kg) stjålet, mens lastbilchaufføren var standset på en tysk parkeringsplads, der ikke var overvåget.
- 2 Det fremgår af § 2 i den del af transportaftalen, der har overskriften »Parternes ansvar«, at »tvister og uenighed, der opstår under opfyldelsen af denne aftale, så vidt muligt skal løses gennem forhandling mellem parterne«. § 3 i samme del foreskriver, at »En eventuel tvist eller uenighed, der ikke kan forliges gennem forhandling mellem parterne, skal behandles i den retskreds, hvori kunden har sin registrerede adresse«. Da kunden, »ACC Distribution« UAB, har sit registrerede forretningssted (adresse) i Litauen, har parterne gennem transportaftalen indgået aftale om, at de litauiske retter har kompetencen til at behandle tvister, der opstår i relation til aftalen.
- 3 Forsikringstageren, »ACC Distribution« UAB, havde tegnet en all risks forsikring hos forsikringsgiveren, »Gjensidige« ADB, der dækkede forsikringstagerens forsendelser i kontraktperioden fra den 1. januar 2017 til 31. december 2017. »Gjensidige« ADB anerkendte, at tyveriet under en forsendelse var en forsikringsdækket begivenhed og udbetalte et forsikringsbeløb på 205 108,89 EUR til forsikringstageren, »ACC Distribution« UAB, den 21. april 2017.
- 4 Virksomhederne Post & Co Belgium BVBA og »Rhenus Logistics« UAB anlagde den 3. februar 2017 med civil sag nr. C/02/329931/HA ZA 17-290 sag mod de sagsøgte »ACC Distribution« UAB, »Gjensidige« ADB, Dell Technology and solutions Limited og Dell (PS) Limited ved retten i første instans i Zeeland-West-Brabant i Kongeriget Nederlandene (herefter »den nederlandske ret«) med henblik på en negativ afgrænsning af transportørens civilretlige ansvar. Sagsøgte »ACC Distribution« UAB og »Gjensidige« ADB rejste under sagen spørgsmålet om kompetence og gjorde gældende, at retten som følge af værnetingsaftalen, der var indgået mellem transportaftalens parter, skulle anerkende, at den ikke havde kompetence til at behandle sagen. Den nederlandske ret afviste ved afgørelse af 23. august 2017 de sagsøgtes påstand med den begrundelse, at værnetingsaftalen, der var indgået mellem transportaftalens parter, hvorved der var foretaget en afgrænsning af kompetente retter i henhold til CMR-konventionens artikel 31, var i strid med samme bestemmelse i CMR-konventionen og ugyldig i henhold til CMR-konventionens artikel 41, stk. 1.
- 5 Den 19. september 2017 anlagde sagsøger, »Gjensidige« ADB, et civilt erstatningssøgsmål ved Kauno apygardos teismas (distriktsdomstolen i Kaunas; herefter »distriktsdomstolen«) mod sagsøgte, »Rhenus Logistics« UAB, med påstand om erstatning af et beløb på 205 108,89 EUR med renter. Sagsøger,

»Gjensidige« ADB, anførte, at det erstatningskrav, som forsikringstageren, »ACC Distribution« UAB, havde gjort gældende over for transportøren, »Rhenus Logistics« UAB, i henhold til det civilretlige ansvar i medfør af transportaftalen, var overgået til sagsøger ved subrogation, da sagsøger havde udbetalt forsikringssummen til dækning af tyveri af et parti varer.

- 6 Sagsøgte, »Rhenus Logistics« UAB, nedlagde påstand om afvisning af sagen. Da sagen var anlagt ved distriktsdomstolen, opstod ifølge sagsøgte litis pendens, hvorfor sagen måtte afgøres gennem anerkendelse af den nederlandske rets kompetence til at behandle tvisten mellem parterne, idet sagen var anlagt tidligst ved den nederlandske ret.
- 7 Ved kendelse af 12. marts 2018 udsatte distriktsdomstolen sagen, der var indbragt for den, indtil der var truffet endelig afgørelse i civil sag nr. C/02/329931/HA ZA 17-290, der blev behandlet ved den nederlandske ret; sagsøgte, »Rhenus Logistics« UAB, fik ikke medhold i påstanden om afvisning af sagen. Ved kendelse af 19. juli 2018 stadfæstede Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appeldomstol); herefter »appeldomstolen«) distriktsdomstolens kendelse af 12. marts 2018. Appeldomstolen vurderede på grundlag af værnetingsaftalen, der var indgået i forbindelse med transportaftalen, og artikel 25, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, at de litauiske retter havde kompetencen. Endvidere fastslog appeldomstolen, at der ikke var grundlag for at anvende reglerne om alternativ kompetence og litis pendens, som indeholdt i CMR-konventionens artikel 31, stk. 1 og 2, i den foreliggende sag, da anvendelsen ville være i strid med de grundlæggende principper i forordning nr. 1215/2012, herunder navnlig princippet om forudsigelighed med hensyn til hvilke retter, der har kompetence, og sikkerhed for en aftales gyldighed mellem parterne.
- 8 Ved dom af 25. september 2019 i forenede sager nr. C/02/329931/HA ZA 17-290 og 17-824 fastslog den nederlandske ret, at sagsøgerne ved retten, »Rhenus Logistics« UAB og Post & Co Belgium BVBA, havde et begrænset ansvar over for de sagsøgte, »ACC Distribution« UAB, »Gjensidige« ADB, Dell Technology and solutions Limited og Dell (PS) Limited, der ikke kunne overstige det i CMR-konventionens artikel 23, stk. 3, fastsatte erstatningsbeløb. Dommen blev ikke appelleret.
- 9 Til fuldbyrdelse af den nederlandske rets dom af 25. september 2019 overførte sagsøgte, »Rhenus Logistics« UAB, den 14. februar 2020 et beløb på 61 229,05 EUR (et erstatningsbeløb på 40 854,20 EUR med renter) til sagsøger, »Gjensidige« ADB. Den 11. maj 2020 indgav sagsøger en anmodning om delvis ophævelse af sagen (for et beløb på 40 854,20 EUR) og om betaling af det resterende erstatningskrav på 164 254,69 EUR. Ved kendelse af 12. februar 2020 genoptog distriktsdomstolen behandlingen af den udsatte civile retssag.
- 10 Ved dom af 22. maj 2020 traf distriktsdomstolen afgørelse om delvis ophævelse af det af sagsøger, »Gjensidige« ADB, fremsatte erstatningskrav (for et beløb på 40 854,20 EUR) og afsluttede denne del af sagen, mens den resterende del blev

afvist. Distriktsdomstolen fastslog, at den nederlandske rets endelige afgørelse havde retskraft i den foreliggende sag.

- 11 Ved kendelse af 25. februar 2021 stadfæstede appeldomstolen distriktsdomstolens dom af 22. maj 2020. Appeldomstolen fastslog, at sagen i henhold til den konkrete aftale mellem transportaftalens parter om tvistløsningsstedet i tilfælde af uoverensstemmelser, kunne anlægges ved en litauisk ret i overensstemmelse med såvel artikel 25, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012 (enekompetence) som de alternative regler vedrørende international kompetence, der er indeholdt i CMR-konventionens artikel 31, stk. 1. Appeldomstolen vurderede, at de alternative regler kunne anvendes i den foreliggende sag i forbindelse med behandling af tvisten, der var opstået mellem parterne, vedrørende international kompetence i henhold til CMR-konventionen, at de ikke ville tilsidesætte de grundlæggende principper i forordning nr. 1215/2012, og at de ikke ville have mindre fordelagtige konsekvenser for et velfungerende indre marked end de indvirkninger, der ville følge af anvendelsen af artikel 25 stk. 1, i forordning nr. 1215/2012. Da appeldomstolen havde vurderet identiteten af den civile sag, der blev behandlet med henblik på erstatningskrav, og af den civile sag vedrørende afgrænsning af transportørens civilretlige ansvar, der blev behandlet ved den nederlandske ret, fastslog appeldomstolen, at sagerne ikke opfyldte forudsætningerne for identitet mellem tvister (der var forskellige parter og forskellige regelgrundlag for de erstatningskrav, der blev fremsat i sagerne), men at sagerne måtte anses for at være indbyrdes sammenhængende (der var sammenfald mellem sagernes formål og de faktiske omstændigheder, der danner grundlag for sagerne). Ifølge appeldomstolen havde retten i første instans med føje lagt den nederlandske rets dom – hvori sagsøgte civilretlige ansvar blev fastslået – til grund som et faktum i sagen og havde konkluderet, at det ikke var berettiget at træffe ny afgørelse om, hvorvidt der forelå et mere vidtrækkende civilretligt ansvar.
- 12 Den 2. juni 2021 tillod Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens øverste domstol; herefter »kassationsdomstolen«) kassationsappellen, som var indbragt af sagsøger, »Gjensidige« ADB, der ønsker en efterprøvelse af appeldomstolens afgørelse af 25. februar 2021 og en præjudiciel forelæggelse for Domstolen med henblik på en afgørelse af, om værnetingsaftalen skal anses for eksklusiv i den foreliggende sag, og hvilke retsvirkninger en tilsidesættelse af værnetingsaftalen ville have. Sagsøger har i sin kassationsappel bl.a. anført, at reglen, der er fastsat i artikel 25, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, som følge af uoverensstemmelsen mellem kompetencereglerne i CMR-konventionen og i forordning nr. 1215/2012, skulle være prioriteret højere, da en værnetingsaftale om kompetence for medlemsstaternes retter ifølge denne bestemmelse er at anse som enekompetence. Appeldomstolen begik en fejl, da den anvendte de alternative regler i CMR-konventionens artikel 31, stk. 1, for at fastslå den internationale kompetence, idet anvendelsen af disse regler havde mindre fordelagtige indvirkninger på det velfungerende indre marked, og idet anvendelsen ikke i tilstrækkelig grad understøttede de grundlæggende principper i forordning nr. 1215/2012.

- 13 Sagsøgte, »Rhenus Logistics« UAB, har i svarskriftet til kassationsappellen nedlagt påstand om, at sagsøgers anmodning om præjudiciel forelæggelse for Domstolen afvises, at kassationsappellen afvises, og at appeldomstolens kendelse af 25. februar 2021 stadfæstes.

Kassationsdomstolens vurderinger og indstilling i forbindelse med den præjudicielle sag

- 14 Det er den forelæggende rets opfattelse, at følgende foreløbige konklusioner kan udledes af Domstolens praksis: i) CMR-konventionens bestemmelser finder anvendelse i sager om international kompetence, herunder konventionens artikel 31, hvorefter værnetingsaftaler ikke er eksklusive og kan tilsidesættes gennem sagsanlæg ved en af de retter, der er angivet i bestemmelsen (dommen i Nickel & Goeldner Spedition); ii) vurderingen af, om sagerne er identiske for så vidt angår litis pendens, skal foretages i overensstemmelse med de EU-retlige forskrifter; iii) i den foreliggende sag er de sager, der er anlagt ved den nederlandske ret og den litauiske ret identiske (dommen i Nipponkoa Insurance Co. (Europe)). For så vidt angår de enheder, der er involveret i retssagerne i både Litauen og Nederlandene, har artikel 29 i forordning nr. 1215/2012 således særlig retlig betydning i den foreliggende sag.
- 15 Med forbehold for artikel 31, stk. 2, fremgår det navnlig af artikel 29, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, der foreskriver en undtagelse til litis pendens-reglen, at enhver anden ret i enhver medlemsstat udsætter sagen, indtil den ret, der er udpeget på grundlag af værnetingsaftalen, fastslår, at denne ikke har kompetence i henhold til aftalen. Derudover skal enhver anden ret i henhold til artikel 31, stk. 3, i forordning nr. 1215/2012 erklære sig inkompetent, når den ret, der er udpeget i værnetingsaftalen, har fastslået, at den har international kompetence. Artikel 29, stk. 1, og artikel 31, stk. 2 og 3, foreskriver således en undtagelse til den almindelige litis pendens-regel, der er baseret på princippet om først i tid i tilfælde, hvor parter har indgået en værnetingsaftale.
- 16 Det fremgår klart af ordlyden af CMR-konventionens artikel 31, at den ret, der er udpeget i værnetingsaftalen, ikke skal anses for at have enekompetence. Den kompetence, der er tillagt som følge af værnetingsaftalen, anses i henhold til artikel 25, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012, som en enekompetence, medmindre parterne indgår aftale om andet. Værnetingsaftalerne vurderes således forskelligt efter henholdsvis konventionen og forordningen. CMR-konventionens artikel 31 må således i den udstrækning, hvorved bestemmelsen foreskriver værnetingsaftaler uden enekompetence og giver mulighed for, at sager kan anlægges ved andre retter end de retter, der er udpeget i værnetingsaftalen, anses for at være uforenelig med EU-retten. Kassationsdomstolen nærer tvivl om, hvorvidt CMR-konventionens artikel 31 er forenelig med forordning nr. 1215/2012 i det omfang, hvor den danner grundlag for en særligt fri bedømmelse af værnetingsaftaler i relation til forudsigelighed, med hensyn til hvilke retter der har kompetence, retssikkerhed for borgerne, god retspleje, størst

mulig mindskelse af risikoen for parallelle retssager, gensidig tillid til retsplejen inden for Unionen og andre principper.

Retsvirkningen af en tilsidesættelse af litis pendens-reglerne, når der er indgået en værnetingsaftale

- 17 Artikel 29 i forordning nr. 1215/2012 vedrører ikke direkte retsvirkningen i tilfælde, hvor den ret, hvor sagen først anlægges, ikke efterlever den værnetingsaftale, som parterne har indgået, og hvori en anden ret er udpeget, og anser sig kompetent i den sag, der er anlagt ved denne.
- 18 Ordlyden af forordning nr. 1215/2012 fastsætter ikke expressis verbis et grundlag for at undlade anerkendelse af en afgørelse, der er truffet i en anden medlemsstat i uoverensstemmelse med en værnetingsaftale. En fortolkning af disse bestemmelser, hvorefter det ikke har retlige konsekvenser at tilsidesætte litis pendens-reglen, når der foreligger en værnetingsaftale, kan medføre en situation, hvor to retssager i alt væsentligt kan finde sted på samme tid i identiske sager. I et sådant tilfælde vil princippet om ubi jus, ibi remedium ikke længere give mening, og det vil være muligt at skabe gunstige vilkår for omgåelse af formålet med forordning nr. 1215/2012, hvorefter værnetingsaftaler skal beskyttes og medføre enekompetence.
- 19 Kassationsdomstolen ønsker svar på, om bestemmelserne i forordning nr. 1215/2012 skal fortolkes således, at de tillige omfatter beskyttelse af værnetingsaftaler for så vidt angår anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser. Selv om parterne i en værnetingsaftale, i modsætning til bestemmelsen i artikel 24 i forordning nr. 1215/2012 om enekompetence, kan ændre deres ønske om at anlægge sag ved den ret, der er udpeget i værnetingsaftalen, og kan indgå anden værnetingsaftale i medfør af forordningens artikel 26, stk. 1, anvendes begrebet enekompetence i forordningens artikel 25 i forbindelse med definitionen af en værnetingsaftale. Når parterne har indgået en værnetingsaftale, er det i henhold til artikel 31 i forordning nr. 1215/2012 tillige en forudsætning for anvendelsen af litis pendens-reglerne, at sagen anlægges ved den ret, der er udpeget i værnetingsaftalen, hvilket allerede er en indikation på, at mindst en af parterne har til hensigt at efterleve værnetingsaftalen.
- 20 Omstændighederne i den foreliggende sag rejser tillige spørgsmål om overensstemmelse med grundlæggende retsprincipper. Det kan få praktiske konsekvenser for parterne i en sag, hvis værnetingsaftaler ikke tages i betragtning, og disse konsekvenser er ikke alene begrænset til retssager ved en anden ret end den ret, som er udpeget i værnetingsaftalen. CMR-konventionens artikel 29, der regulerer transportørens mulighed for ansvarsbegrænsning, knytter spørgsmålet om lovvalg til kompetencen for den ret, for hvilken sagen er indbragt. Hvis en værnetingsaftale ikke iagttages, kan det ligeledes medføre, at lovvalget bliver et andet end det, der ville finde anvendelse, såfremt værnetingsaftalen blev iagttaget. Det medfører oplagte spørgsmål om, hvorvidt CMR-konventionens artikel 29 er forenelig med EU-retten, og hvorvidt der er sammenhæng mellem denne

bestemmelse og artikel 3 og artikel 5, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I), der anerkender parternes ret til at foretage lovvalg i en aftale om fragt.

- 21 Man må ikke se bort fra, at sagsøgte i en sag, hvor en ret, der ikke er udpeget i værnetingsaftalen, fastslår, at den har kompetence, og domstolslandets lov anvendes i den pågældende sag (lex fori), står over for problemer med hensyn til kompetence og lovvalg, da den pågældende sag ikke alene behandles ved en anden ret end den ret, som vedkommende med føje forventede, men tillige efter regler, som vedkommende ikke havde mulighed for at tage hensyn til ved opfyldelsen af retsforholdet. Det forekommer således velbegrundet, at man under særlige omstændigheder, f.eks. i tilfælde, hvor litis pendens-reglerne vil blive overtrådt, hvis der ikke tages hensyn til gældende regler og Domstolens praksis, eller hvor en sådan tilsidesættelse vil medføre overtrædelse af væsentligere processuelle rettigheder, kan påberåbe sig manglende anerkendelse med henvisning til grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, hvori anerkendelsen ønskes.

Nærmere begrundelse for anmodningen om præjudiciel afgørelse

- 22 Besvarelsen af spørgsmålene i nærværende kendelses konklusion, som forelægges Domstolen, er afgørende for den foreliggende sag, da den giver mulighed for at sikre en korrekt anvendelse af bestemmelser i forordning nr. 1215/2012, hvorom Domstolen endnu ikke har truffet afgørelse.